Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak

De Minister van Justitie en Veiligheid
Mevrouw D. Yeşilgöz-Zegerius
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum
12 januari 2023

Contactpersoon
J.M.E. Smilde

Onderwerp

Geachte mevrouw Yeşilgöz,

Bij brief van 14 oktober 2022, kenmerk 4219026, vroeg u de Wetenschappelijke Commissie (WeCo) van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) advies inzake de Wijziging van de Overleveringswet en het Wetboek van Strafrecht tot herimplementatie van onderdelen van het kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel en van onderdelen van het kaderbesluit 2008/913/JBZ betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat (herimplementatie Europees strafrecht).
Door het kerstreces is dit advies enige tijd vertraagd, waarvoor onze excuses. Desondanks hopen we dat u van onze overwegingen kennis zult nemen.

Overwegingen

Met dit wetsvoorstel beoogt de minister een al niet meer heel recent EU Kaderbesluit te implementeren, nadat de Europese Commissie Nederland twee keer op de vingers heeft getikt, omdat zij niet aan haar verdragsverplichtingen ter zake had voldaan. Naar het oordeel van de WeCo is het genoemde kaderbesluit met dit wetsvoorstel op aanvaardbare wijze geïmplementeerd in het Nederlandse Wetboek van Strafrecht (WvSr). Zo wordt in het wetsvoorstel aan artikel 137c een lid toegevoegd, dat luidt:

> *3. Onder het in het eerste lid omschreven feit wordt mede begrepen het in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen als omschreven in het eerste lid, of een lid van die groep, door het vergoelijken, ontkennen of verregaand bagatelliseren van:*
> *a. genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden in de zin van de artikelen 6, 7 en 8 van het Statuut van het Internationaal Strafhof; of*
> *b. de in artikel 6 van het Handvest van het Internationale Militaire Tribunaal, gehecht aan het Verdrag van Londen van 8 augustus 1945 omschreven misdrijven.*

Toch meent de WeCo dat het zinvol is als in de memorie van toelichting (mvt) uitdrukkelijk wordt gewezen op de risico's die zich voordoen bij de toepassing van het aangepaste artikel

137c WvSr.. Dat risico was waarschijnlijk al aanwezig zonder de aanpassing in kwestie, maar wordt daardoor wel extra duidelijk.

De (verplichte) implementatie van het EU Kaderbesluit komt namelijk op een moment dat de omgang met het verleden actueler is dan ooit. In dit verband wordt wel gesproken van 'memory law', het gebruik van (straf)wetgeving om te reguleren wat wel en niet mag worden gezegd over het verleden[1]. Dit is een fenomeen dat vragen oproept, omdat juist autocratische regimes zich ervan bedienen (vergelijk bijvoorbeeld de mythe van een fictief Groot-Russisch rijk in verband met de Russische inval in Oekraïne). Nu kent Nederland, gelukkig, niet een dergelijk regime, maar ook hier liggen risico's op de loer. Zo is het bijvoorbeeld de vraag wat onder 'genocide' moet worden verstaan. De mvt suggereert dat de *communis opinio doctorum* hier voldoende uitsluitsel kan geven, maar in feite is het antwoord op de vraag wat genocide is zeer omstreden. Het debat daarover wordt vooral gedomineerd door internationaal-politieke opvattingen (zie bijvoorbeeld het debat over 'de Armeense genocide'[2]). Voor de bewijsvoering zal daarom niet gemakkelijk kunnen worden teruggevallen op 'feiten van algemene bekendheid'. Verder is niet altijd duidelijk wat moet worden verstaan onder 'vergoelijken etc.'. Weliswaar brengt het bestanddeel groepsbelediging in art. 137c WvSr enige beperking, maar ook dat bestanddeel is aan discussie onderhevig. De WeCo is van mening dat zoveel als mogelijk moet worden voorkomen dat de strafrechter bij de toepassing van de onderhavige, aangepaste strafbepaling in politieke debatten wordt betrokken. Zij adviseert de minister daarom in de mvt nadere aandacht te schenken aan bovenstaande overwegingen.

Over de in het wetsvoorstel voorgestelde aanpassingen van de regels aangaande de internationale rechtshulp, verwijst de WeCo graag naar de opmerkingen van de Raad voor de Rechtspraak die daartoe de Internationale Rechtshulpkamer (IRK) van de rechtbank Amsterdam heeft geraadpleegd. De IRK past de regels verdragsconform toe. Wel constateert de WeCo dat het verschil met het "klassieke" uitleveringsrecht door de nu voorgestelde wetswijzigingen groter wordt. Die klassieke verzoeken tot uitlevering worden op dit moment nog behandeld door alle rechtbanken. De WeCo geeft de minister in overweging om ook deze zaken te concentreren bij één gerecht.

Prof. mr. Th. A. de Roos
voorzitter

[1] Zie hiervoor ook de blog van Marloes van Noorloos Ontkenning van genocide en andere grootschalige mensenrechtenschendingen: de risico's van strafrechtelijk ingrijpen - Nederland Rechtsstaat.
[2] EHRM, Perincek v Switserland 27510/08